

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ ДОВІРА ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКОЮ

Марія Мачикова

здобувач,

Національна академія Служби безпеки України,
вул. Онуфрія Трутенка, 22, Київ, 03022
edlismary@gmail.com

АНОТАЦІЯ. *Стаття присвячена ретроспективному вивченню феномена довіра психологічною наукою. Авторка аналізує трансформацію підходів до його вивчення у такій часовій парадигмі: 1950 рр. – теорія обміну, згідно якої головна функція довіри полягає в обміні інформацією; 1970 рр. – довіра як складова співробітництва; 1990 рр. (роки довіри у західній психології) – довіра у міжособистісних та інституційних комунікаціях; кінець ХХ ст. – початок ХХІ ст. – довіра як фактор ефективності в роботі організації; 2013–2016 рр. – довіра до державної влади як категорія політичного управління, техніки підвищення довіри в організації та техніки впливу на організаційні зміни, що підвищують рівень соціальної довіри, довіра до соціальних мереж та довіра як психологічна складова інформаційно-психологічного протиборства. Авторка зазначає необхідність формування інституційного іміджу як державних, так і силових відомств на основі довіри, оскільки ефективність певної установи вимірюється, перш за все, в комунікаційних ефектах лояльності, освіченості, довіри, цільових аудиторій.*

Ключові слова: *довіра, довіра до іншого, довіра до себе, довіра до світу, імідж довіри, соціально-психологічні функції довіри.*

Вступ

Головними соціально-психологічними функціями, котрі виконує довіра в житті людини є зв'язок із навколишнім світом, забезпечення комфортного існування. А тому почуття довіри є психологічним підґрунтям взаємин людей і, як результат – ефективності роботи певних інститутів, зокрема державних і силових відомств. «Довіра робить три основні речі в житті людини: створює соціальне життя передбачуваним, формує почуття спільноти та полегшує спільну роботу людей разом» (Misztal, 2013).

Сучасна психологія дійшла висновку, що явище довіри у всій багатоаспектності проявів, умов його виникнення, специфіки функціонування та закономірностей існування залишається універсальним у всіх сферах життєдіяльності людини та суспільства (Скрипкина, 2000), зокрема у сфері інституційного іміджбілдингу. Розбудова демократичної, орієнтованої на демократичні цінності держави, передбачає певний ребрендинг державних та силових структур, вибудовування їхнього іміджу на основі довіри. Необхідність вивчення психологічних технологій цього процесу і зумовлює актуальність даної статті.

Мета статті – зробити ретроспективний аналіз дослідження феномену довіра у психологічній науці. **Завдання дослідження:** 1) проаналізувати підходи науковців щодо соціально-психологічних функцій довіри; 2) визначити психологічні складові іміджу, що формується на основі довіри; 3) обґрунтувати необхідність розбудови іміджу державних і силових відомств на основі довіри.

Методи і методика дослідження

Для проведення дослідження було застосовано загальнонаукові методи аналізу (зادля вивчення праць відповідних періодів з проблем психології довіри), синтезу (зadля формування базових положень психології довіри кожного з історичних періодів). Одним із дієвих методів дослідження наукового дискурсу в контексті психології іміджу є дискурс-аналіз. Актуальним є розуміння дискурсу як феномена, що впливає на соціальні, культурні й глобальні зміни, думки і переконання людей. Дискурс-аналіз орієнтований на соціально-психологічні проблеми. Він дозволяє дослідити трансформації підходів до феномену довіри в системі психологічних, лінгвістичних, культурних, комунікативних чинників.

Результати дослідження

Питання довіри почало розроблятися західними психологами у середині 50-х років минулого століття. Проблему соціально-психологічних функцій довіри досліджували М. Тош, Ж. Маклайн, Д. Сміт, К. Гіффі, Б.Р. Паттон, М. Вудкок, Д. Френсіс, П. Гер. Багато дослідників – Г. Хоманс, А. Голднер, М. Уорсі, Г. Хан, К. Джифін, О. Тейлор – вивчають функції

довіри, базуючись на теорії обміну, згідно якої головна функція довіри полягає в обміні інформацією. Новий напрям дослідження довіри було запропоновано польською вченою З. Ратайчак, яка визначила дві основні соціально-психологічні функції довіри – функцію імпульсу до соціального контакту з іншими людьми і функцію взаємодосконалення та взаєморозвитку людини (Ратайчак, 1983). Серед складових довіри дослідниця відзначила такі: власний намір довіритися іншому; очікування, що довіра виправдається; поведінку, що відповідає цим намірам; сприйняття іншими людьми власної поведінки як гідної довіри; облік ситуації і передбачуваних наслідків довіри. Отже, соціальний і комунікативний чинники формування довіри набувають первісних значень.

З 70-х років 20 століття вивчення довіри крізь призму соціальних функцій стає традиційним. Низка вчених (Р. Албанес, Д. Фліт, К. Кок, Б. Фрей, Д. Робин, Ч. Харпер, Д. Мессик) дійшла висновку, що головною функцією довіри є функція співробітництва.

90-ті роки ХХ століття у західній соціальній психології визначені як роки довіри (Шихирев, 1993). У цей час дослідники звертаються до питань довіри під час комунікацій як міжособистісних (Скрипкина, 1990), так й інституційних (Whitney, 1994), зокрема довіри до психолога-консультанта (Скворцов, 1996).

Соціально-психологічні функції феномена довіри у радянській психологічній науці почали досліджувати досить пізно, наприкінці 70-х років минулого століття. Традиційно явище довіри відносилось до етичної категорії моралі і вивчалось лише в рамках філософської етики (Бодалев, 1982; Немов, 1976; Обозов, 1979). Серед найпомітніших розвідок радянського періоду – праці Б. Ломова (Ломов, 1984), Є. Хорошилової (Хорошилова, 1984), П. Шихирева (Шихирев, 1993).

Є. Хорошилова головною соціально-психологічною функцією довіри визначала комунікативність. На її переконання, комунікативні процеси взаємодії людей неможливі без довіри, бо саме довірче спілкування є основою всіх можливих шляхів зближення людини з людиною (Хорошилова, 1984). Б. Ломов (Ломов, 1984), виокремив низку соціально-психологічних функцій довіри, але всі вони стосувалися процесу міжособистісного

довірчого спілкування і зводилися лише до інформаційної функції. В. Куніцина дійшла висновку, що соціально-психологічна функція довіри полягає у розвитку довірливості, а функція довірливості – це соціальний навик (Куніцина, 2001). Феномен довіри згадувався або в контексті спілкування, або в контексті проблем міжособистісної і міжгрупової взаємодії, таких як дружба, авторитетність, сугестивність, внутрішньогрупова згуртованість, кооперативна поведінка, міжгрупова взаємодія і деякі інші (Скрипина, 2000: 158).

У 90-ті роки П. Шихиревим було запропоновано визначення довіри, яке й по теперішній час вважається найбільш повним. «Довіра – це оптимістичне очікування людини, групи або фірми, що знаходяться в умовах уразливості і залежності від іншої людини, групи або фірми в ситуації спільної діяльності або економічного обміну з метою сприяти взаємовигідному співробітництву сторін. При нестачі ефективних договірних, економічних або громадських коштів, що забезпечують дотримання зобов'язань, довіра спирається на добровільно взяте зобов'язання тих, кому довіряють захищати права та інтереси сторін, що приймають участь у взаємодії» (Шихирев, 1993: 27). Згідно П. Шихирева, важливий аспект довіри – уразливість того, хто довіряє, оскільки він не може спрогнозувати поведінку людини або інституції.

У західні та слов'янській психології наприкінці 20-початку 21 століття виокремився напрям дослідження довіри як фактору ефективності в роботі організації (Базаров, 2007; Веселов, 2004; Купрейченко, 2008; Шоб, 2000; Goier, 2004; Lewicki, 1996). Аналіз праць, присвячених психології довіри, довів, що довіра визнається більшістю дослідників як один з важливих психологічних чинників ефективності внутрішньої і зовнішньої діяльності певної організації, оскільки інституційні відносини на основі довіри: 1) сприяють зниженню внутрішньоінституційних витрат (як матеріальних, так й нематеріальних), пов'язаних із контролем співробітників, й підвищенню здатності працівників до співробітництва та командної роботи; 2) зумовлюють зниження плинності кадрів; 3) формують певне адаптивне ставлення (повага і підпорядкування) до керівників організації; 4) забезпечують ефективність організаційних змін, а також вчасність реагування на внутрішньоінституційні та зовнішні зміни; 5) підвищують

інтенсивність неформального і невимушеного спілкування серед співробітників організації.

Інтенсивно проблема психології довіри почала вивчатися й українськими науковцями (Гуменюк, 2002; Міхєєва, 2009; Обозов, 1990), які звернулися до вивчення міжособистісних проявів довіри та її функцій у професійних комунікаціях різного рівня.

У період 2013–2016 рр. дослідження проблеми довіри набули нових вимірів: довіра до державної влади як категорія політичного управління (Погорелий, 2013), техніки підвищення довіри в організації та техніки впливу на організаційні зміни, що підвищують рівень соціальної довіри (Моделі и методы управления персоналом, 2001), довіра до соціальних мереж та довіра як психологічна складова інформаційно-психологічного протидорства. Нещодавно (квітень 2016 року) на кафедрі психології і педагогіки Київського політехнічного університету відбувся науковий семінар на тему «Психологія довіри» (<http://psy.kpi.ua/2016/04/26/1275>), де розглядалися актуальні питання щодо співвідношення безпеки особистості та довіри (проф. Н.Ю. Волянюк), довіри як чинника етичних взаємовідносин в організації (проф. О.В. Винославська), довіри в організації і професійної мотивації (С.Ю. Мейтарчан).

У періоди кризових соціальних станів, підвищеної загрози національній безпеці держави, які у теперішній час переживає українське суспільство, актуальності набуває проблема формування інституційного іміджу силових і державних відомств на основі довіри. Вивчення цієї проблеми базується на роботах Є. Ільїна (Ильин, 2013; Скрипкина, 2000; Ульяновский, 2008).

Т. Скрипкиною було виокремлено три психологічних напрями, де довіра відіграє ключову роль: довіра до світу, довіра до інших, довіра до себе. Кожний із зазначених напрямів отримав розробку в контексті інших психологічних проблем: довіра до іншого – в контексті соціально-психологічних проблем; довіра до себе – в межах психотерапевтичних і психокорекційних процедур; довіра до світу – як базова установка особистості (Скрипкина, 2000: 4–5).

Формування довіри до іншого – основа ефективної розбудови іміджу певного інституту сектору безпеки та оборони, зокрема СБУ.

Згідно Є. Ільїна, довіра до організації складається з трьох складових: довіри до особистості керівника, з довіри до колективу,

і, нарешті, з довіри до організації як безособової системі (Ильин, 2013: 138). Формування довіри іншого, незнайомого об'єкту, за Є. Ільїним відбувається за такими етапами (Ильин, 2013: 40–42):

Перший етап – виникнення потреби в довірчому відношенні когось або чого-небудь. Вимушеність такої потреби обумовлюється ситуацією, в якій опиняється людина. Такими ситуаціями є:

- відсутність особистого досвіду в оцінці достовірності інформації;
- відсутність знань і умінь, необхідних для досягнення мети, результату;
- відсутність технічних і фінансових засобів досягнення мети, результату;
- необхідність перерозподілу обов'язків серед членів групи;
- відсутність часу для здійснення дій по досягненню мети;
- небажання самому приймати рішення і брати на себе відповідальність.

Усвідомлення людиною однієї або кількох із перерахованих ситуацій призводить до *другого етапу – пошуку об'єкта довіри*, на якому формуються уявлення об'єкта (об'єктів), що можуть допомогти в досягненні мети. Цей етап пов'язаний з самовизначенням особистості щодо до іншої особистості/інституту і передбачає отримання певної користі (товар, послуга або інформація).

Третій етап – збирання інформації, передбачає максимальну доступність суб'єкта до джерел інформації про ті об'єкти, з якими передбачається налагодження комунікації та взаємодії задля його самовизначення.

Четвертий етап, вибір об'єкта довіри, пов'язаний з урахуванням його особистісних (перш за все моральних) і ділових (компетентність) якостей.

П'ятий етап, встановлення контакту з об'єктом довіри і прийняття останнім наданої йому довіри. На цьому етапі важливості набуває готовність об'єкта довіри брати на себе певні зобов'язання й захищати права суб'єкта.

У реальному процесі мислення уявлення та поняття дані у певній єдності. «Наочний образ – уявлення в процесі мислення зазвичай все більш схематизується і узагальнюється. Ця схематизація не зводиться до збіднення уявлення ознаками

і простої втрати певних рис, вона зазвичай перетворюється в своєрідну реконструкцію наочного образу, в результаті якої в самому образі виступають на перший план ті наочні риси предмета, які об'єктивно більш характерні і практично істотні для нього; несуттєві риси як би...відступають на задній план» (Рубинштейн, 2000: 358). Відповідно суб'єкт буде виокремлювати у певній організації лише ті риси, які значущі для нього у певному типі взаємодії, у випадку Служби безпеки – забезпечення безпеки.

Основу довірчих очікувань становить оцінка об'єкта довіри як надійного. Вона, згідно П. Штомпки, складається на підставі трьох основних джерел: надійності об'єкта довіри (властивості цього об'єкта), довірливості агента і культура довіри (Штомпка, 2006).

Таблиця 1

Оцінка об'єкта довіри, за П. Штомпки

ДОВІРА			
Довірчі очікування		Реалізація в дії	
Властивості навколишнього контексту	1. Сприймається надійність об'єкта як основа довіри: <ul style="list-style-type: none"> • репутація; • виконання; • презентація. 2. Довірливість агента. 3. Культура довіри.	Властивості вторинних об'єктів довіри	Умови, що визначають ступінь реалізації: <ul style="list-style-type: none"> • наслідки взаємодії; • тривалість взаємодії; • можливість її припинення; • ступінь ризику; • наявність гарантій; • цінність предмета довіри

Психологія інституційного іміджу крізь призму довіри розроблена А. Ульяновським (Ульяновский, 2008), який відзначає, що «імідж власне для організації точно вимірюється не грошима, а в комунікаційних ефектах лояльності, освіченості, довіри, цільових аудиторій» (там само: 5). Корпоративний імідж на основі довіри передбачає, що громадськість схильна прийняти інформацію, що їй пропонується саме завдяки довірі до корпоративних повідомлень.

Висновки

Формування довіри передбачає наявність двох факторів: 1) люди повинні розуміти причинно-наслідковий зв'язок між діяльністю корпорації (інституту, організації тощо) та якістю власного

життя; 2) цільова аудиторія має розмежовувати повідомлення про корпорацію та корпоративні повідомлення таким чином, щоб корпоративні повідомлення вважалися для цієї аудиторії досить важливими і такими, що заслуговують на увагу, а також були б співвідносними із зусиллями по їхньому сприйняттю (наприклад, особиста думка щодо прийняття інформації або відмовою її прийняти). Сторонні повідомлення про корпорацію мають торкатися цікавої теми або надходити з авторитетного джерела; 3) цікавою для аудиторії має бути безпосередньо сама корпорація (інститут, організація тощо).

Імідж довіри певного інституту має будуватися на довірі до таких об'єктів: а) безпосередньо організації; б) системи цінностей організації; в) соціальних ролей, що виконують представники організації.

Довіра до певного інституту виникає тоді, коли людина впевнена, що існуючий стан речей відповідає її ціннісним установам.

Література:

- Базаров, Т.Ю. (2007) Психологические грани меняющейся организации / Т.Ю. Базаров. – М. : Аспект-Пресс, 2007, 278 с.
- Бодалев, А.А. (1982) Восприятие и понимание человека человеком / А.А. Бодалев. – Л. : Изд-во МГУ, 200 с.
- Веселов, Ю.В. (2004) Трансформация доверия в российском / советском обществе / Ю.В. Веселов // Экономика и социология доверия / [под ред. Ю.В. Веселова]. – СПб., 416 с.
- Гуменюк, О.Є. (2002) Психологія Я-концепції: монографія / О.Є. Гуменюк. – Тернопіль : Економічна думка, 186 с.
- Ильин, Е.П. (2013) Психология доверия / Е.П. Ильин. – СПб. : Питер, 288 с.
- Куницина, В.Н., Казарина, Н.В. (2001) Межличностное общение : [учебник для вузов] / В.Н. Куницина, Н.В. Казарина. – СПб. : Питер, 544 с.
- Купрейченко, А.Б. (2008) Психология доверия и недоверия / А.Б. Купрейченко. – М. : Институт психологии РАН, 564 с.
- Ломов, Б.Ф. (1984) Методологические и теоретические проблемы психологии / Б.Ф. Ломов. – М. : Наука, 443 с.
- Міхеєва, В.В. (2009) Довіра як феномен соціальної реальності / В.В. Міхеєва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : psst.jvolsu.com/index.php...component...download/889.
- Модели и методы управления персоналом : [российско-британское учебное пособие] (2001) / [под ред. Е.Б. Моргунува]. – М. : Бизнес-школа «Интел-Синтез», 464 с.
- Немов, Р.С. (1976) Психологические условия эффективности воспитания в коллективе / Р.С. Немов // Вопросы психологии. – № 6. – С. 19–24.
- Обозов, Н.Н. (1979) Межличностные отношения / Н.Н. Обозов. – Л. : Изд-во ЛГУ, 151 с.

- Обозов, Н.Н. (1990) Психология межличностных отношений / Н.Н. Обозов. – К. : Лыбидь, 192 с.
- Погорелий, С.С. (2013) Довіра до державної влади як категорія політичного управління / С.С. Погорелий [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://firearticles.com/derjavne-upravlinnya/214-dovra-do-derzhavnoyi-vladi-yak-kategoriya-politichnogo-upravlinnya-pogoryeliy-s-s.html>.
- Ратайчак, З. (1983) Человек как субъект общественной жизни / З. Ратайчак // Человек как субъект общественной жизни. – Варшава; Краков, с. 85–102.
- Рубинштейн, С.Л. (2000) Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – СПб. : Питер, 712 с.
- Скворцов, А.В. (1996) Метод беседы на телефоне доверия в профессиональных представлениях консультантов : автореф. дисс. ... канд. психол. наук / А.В. Скворцов. – М. : Институт развития личности, 22 с.
- Скрипкина, Т.П. (1990) Доверие людей в процессе общения / Т.П. Скрипкина // Эмоциональные и познавательные характеристики общения. – Ростов-н/Д., с. 33–52.
- Скрипкина, Т.П. (2000) Психология доверия : [учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений] / Т.П. Скрипкина. – М. : Академия, 264 с.
- Ульяновский, А.В. (2008) Корпоративный имидж: технологии формирования для максимального роста бизнеса / А.В. Ульяновский. – М. : Эксмо, 400 с.
- Хорошилова, Е.А. (1984) Феномен субъективной значимости другого человека : автореф. дисс. ... канд. психол. наук / Е.А. Хорошилова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.disscat.com/content/doverie-kak-sotsialno-psikhologicheskoe-yavlenie#ixzz4G4HFRnJB>.
- Шихирев, П.Н. (1993) Эволюция парадигмы в современной социальной психологии / П.Н. Шихирев. – М. : ИП РАН, 332 с.
- Шо, Р.Б. (2000) Ключи к доверию в организации: Результативность, порядочность, проявление заботы / Р.Б. Шо. – М. : Дело, 272 с.
- Штомпка, П. (2006) Доверие в эпоху глобализма / П. Штомпка // Социология и социальная политика. – № 4, с. 8–15.
- Goier, P. (2004) Distrust as a Practical Problem / P. Goier // J. of Social Philosophy. – V. 23, p. 52–63.
- Lewicki, R.J., Bunker, B.B. (1996) Developing and Maintaining Trust in Work Relationships / R.J. Lewicki, B.B. Bunker // Trust in Organizations: Frontiers of Theory and Research. – Thousand Oaks, CA: Sage, p. 114–139.
- Misztal, B. (2013) Trust in Modern Societies: The Search for the Bases of Social Order / B. Misztal. – Polity Press, 304 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://readli.net/trust-in-modern-societies>.
- Whitney, J. (1994) The Trust Factor : Liberating Profits & Restoring Corporate Vitality / J. Whitney. – N.Y. : McGraw-Hill, 256 p.

References:

- Bazarov, T.Yu. (2007) *Psykhologicheskiye hrany menyayushcheyssya orhanyzatsyy* . М. : Aspekt-Press, 2007, 278 s. [in Russian].
- Bodalev, A.A. (1982) *Vospriyatye y ponymanyе cheloveka chelovekom*. L. : Yzd-vo MHU, 200 s. [in Russian].
- Veselov, Yu.V. (2004) Transformatsyya doveryya v rossiyskom /sovetskom obshchestve. *Ekonomyka y sotsyologyya doveryya*. SPb., 416 s. [in Russian].
- Humenyuk, O.Ye. (2002) *Psykhologhiya Ya-kontseptsiiyi: monohrafiya*. Ternopil' : Ekonomichna dumka, 186 s. [in Russian].

- Yl'yn, E.P. (2013) *Psykholohyya doveryya*. SPb. : Pyter, 288 s. [in Russian].
- Kunytsyna, V.N., Kazaryna, N.V. (2001) *Mezhlychnostnoe obshchenye : uchebnyk dlya vuzov*. SPb. : Pyter, 544 s. [in Russian].
- Kupreychenko, A.B. (2008) *Psykholohyya doveryya y nedoveryya*. M. : Ynstytut psykholohyy RAN, 564 s. [in Russian].
- Lomov, B.F. (1984) *Metodolohycheskiye y teoretycheskiye problemi psykholohyy*. M. : Nauka, 443 s. [in Russian].
- Mikheyeva, V.V. (2009) *Dovira yak fenomen sotsial'noyi real'nosti*. Rezhym dostupu : psst.jvolsu.com/index.php...co[in Russian].mponent...download/889. [in Ukrainian].
- Modely y metody upravlenyya personalom : *rossyyisko-brytanskoe uchebnoe posoby*e (2001). Pod red. E.B. Morhunova. M. : Byznes-shkola «Yntel-SynteZ», 464 s. [in Russian].
- Nemov, R.S. (1976) *Psykholohycheskiye uslovyia efektyvnosti vospytanyia v kollektive . Voprosi psykholohyy*. № 6, s. 19–24. [in Russian].
- Obozov, N.N. (1979) *Mezhlychnostnie otnoshenyya*. L. : Yzd-vo LHU, 151 s. [in Russian].
- Obozov, N.N. (1990) *Psykholohyya mezhlychnostnykh otnoshenyy*. K. : Libyd', 192 s. [in Russian].
- Pohoryelyy, S.S. (2013) *Dovira do derzhavnoyi vlady yak katehoriya politychnoho upravlinnya*. Rezhym dostupu : <http://firearticles.com/derjavne-upravlinnya/214-dovra-do-derzhavnoyi-vlady-yak-katehoriya-poltychnogo-upravlinnya-pogoryeliy-s-s.html>. [in Ukrainian].
- Rataychak, Z. (1983) *Chelovek kak subekt obshchestvennoy zhyzny. Chelovek kak subekt obshchestvennoy zhyzny*. Varshava; Krakov, s. 85–102. [in Russian].
- Rubynshteyn, S.L. (2000) *Osnovi obshchey psykholohyy*. SPb. : Pyter, 712 s. [in Russian].
- Skvortsov, A.V. (1996) *Metod besedi na telefone doveryya v professional'nykh predstavlenyyakh konsul'tantov : avtoref. dyss. ... kand. psikhol. nauk*. M. : Ynstytut razvytyia lychnosti, 22 s. [in Russian].
- Skrypkyina, T.P. (1990) *Doverye lyudey v protsesse obshchenyya. Emotsional'nsiye y poznavatel'nie kharakterystyky obshchenyya*. Rostov-n/D., s. 33–52. [in Russian].
- Skrypkyina, T.P. (2000) *Psykholohyya doveryya : uchebnoe posoby*e dlya studentov visshykh pedahohycheskykh uchebnykh zavedenyy. M. : Akademyia, 264 s. [in Russian].
- Ul'yanovskyy, A.V. (2008) *Korporatyvniy ymydzh: tekhnolohyy formyrovanyia dlya maksimal'noho rosta byznesa*. M. : Эksmo, 400 s. [in Russian].
- Khoroshylova, E.A. (1984) *Fenomen subektyvnoy znachymosti drugoho cheloveka : avtoref. dyss. ... kand. psikhol. nauk*. Rezhym dostupu : <http://www.dissercat.com/content/doverie-kak-sotsialno-psikhologicheskoe-yavlenie#ixzz4G4HFRnJB>. [in Russian].
- Shykhryev, P.N. (1993) *Evoluytsyya paradyhms v sovremennoy sotsyal'noy psikholohyy*. M. : YP RAN, 332 s. [in Russian].
- Sho, R.B. (2000) *Klyuchy k doveryyu v orhanyzatsyy: Rezul'tatyvnost', poryadochnost', proyavlenye zaboti*. M. : Delo, 272 s. [in Russian].
- Shtompka, P. (2006) *Doverye v epokhu hlobalyzma. Sotsyolohyya y sotsyal'naya polityka*. № 4, s. 8–15. [in Russian].
- Goier, P. (2004) *Distrust as a Practical Problem. J. of Social Philosophy*, V. 23, p. 52–63. [in Russian].

- Lewicki, R.J., Bunker, B.B. (1996) Developing and Maintaining Trust in Work Relationships. *Trust in Organizations: Frontiers of Theory and Research*. Thousand Oaks, CA: Sage, p. 114–139.
- Misztal, B. (2013) *Trust in Modern Societies: The Search for the Bases of Social Order*. Polity Press, 304 p. Rezhyim dostupu : <http://readli.net/trust-in-modern-societies>.
- Whitney, J. (1994) *The Trust Factor : Liberating Profits & Restoring Corporate Vitality*. N.Y. : McGraw-Hill, 256 p.
-

РЕТРОСПЕКТИВНЫЙ АНАЛИЗ ИССЛЕДОВАНИЯ ФЕНОМЕНА *ДОВЕРИЕ* ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ НАУКОЙ

Мария Мачикова

соискатель,

Национальная академия Службы безопасности Украины,
ул. Онуфрия Трутенка, 22, Киев, 03022

edlismary@gmail.com

АННОТАЦИЯ. *Статья посвящена ретроспективному изучению феномена доверие психологической наукой. Автор анализирует трансформацию подходов к его изучению в такой временной парадигме: 1950 гг. – теория обмена, согласно которой главная функция доверия заключается в обмене информацией; 1970 гг. – доверие как составляющая сотрудничества; 1990 гг. («годы доверия» в западной психологии) – доверие в межличностных и институциональных коммуникациях; конец XX в. – начало XXI в. – доверие как фактор эффективности в работе организации; 2013–2016 гг. – доверие к государственной власти как категория политического управления, техники повышения доверия в организации и техники воздействия на организационные изменения, повышающие уровень социального доверия, доверие к социальным сетям и доверие как психологическая составляющая информационно-психологического противоборства. Автор отмечает необходимость формирования институционального имиджа как государственных, так и силовых ведомств на основе доверия, поскольку эффективность определенного ведомства измеряется, прежде всего, в коммуникативных эффектах лояльности, образованности, доверия целевых аудиторий.*

Ключевые слова: *доверие, доверие к другому, доверие к себе, доверие к миру, имидж доверия, социально-психологические функции доверия*

RETROSPECTIVE ANALYSIS OF STUDY OF THE PHENOMENON TRUST BY PSYCHOLOGICAL SCIENCE

Mariia K. Machikova

a Postgraduate student,

National Academy of Security Service of Ukraine,
22 Onufriya Trutenko Str., Kyiv, Ukraine, 03022
edlismary@gmail.com

ABSTRACT. *The article is devoted to a retrospective study of the phenomenon of trust by psychological science. The author analyzes the transformation of approaches to its study in the following time paradigm: 1950 – exchange theory, according to which the main function of the trust is to share information; 1970 – trust as part of cooperation; 1990 («years of trust» in Western psychology) – trust in interpersonal and institutional communication; the end of XX – beginning of the XXI century. – confidence as a factor in the efficiency of the organization; 2013–2016 years – confidence to the state power as a category of political management, techniques of increasing confidence in the organization and technology of the impact on organizational changes that increase the level of social trust, trust to social networks and trust as a psychological component of information-psychological confrontation. The author points out the necessity to create an institutional image of the state and law enforcement agencies on the basis of trust, since the effectiveness of a particular institution is measured primarily in communication effects of loyalty, awareness, trust and audiences.*

Key words: *trust, image of confidence, social-psychological functions of trust, trust to another, trust in ourselves, confidence to the world.*

Подано до редакції 08.09.2016;

Рецензовано 15.09.2016;

Прийнято до друку 16.09.2016
